

(publicerat i NA 10 januari 2019)

Utestängd - inte bara från toaletten

I NA har det klagats på det svårforcerade systemet för att ta sig in på de publika toaletterna på Krämaran. Frågan har t o m uppmärksammas i huvudledaren i NA onsdag den 2 januari av Lars Ströman. Det är utmärkt att problemet uppmärksammas. Men Strömans ledarkommentar visar också på en vanlig missuppfattning – eller fördom – om problemets omfattning och karaktär.

Även om en stor andel av svenskarna har tillgång till internet och smart mobil är det minst 1 miljon som lever i ett digitalt utanförskap. Det är många äldre men också personer som drabbats av stroke eller traumatiska hjärnskador, psykisk utvecklingsstörning och många nyanlända invandrare. En övertro på digitaliseringens förmåga att lösa alla problem kan leda till att en del ställs inför en stängd dörr - inte bara toalettdörren utan dörren till samhällsinformation och många samhällstjänster.

Cirka 60 % av personer med demenssjukdom lever i sina hem och kan under flera år av sjukdomen med stöd av anhöriga och ibland hemtjänst leva ett självständigt liv med viss delaktighet i samhällslivet om det finns en tillräcklig grad av personlig service och en samhällsmiljö som är utformad på deras villkor – och inte på teknikens villkor. Vi måste sträva efter en universell utformning av tjänsterna så att de svarar upp mot kraven att vi får ett samhälle med god funktionsrätt för så många som möjligt. Strömans exempel från toalettöppningen illustrerar hur det inte får utformas. Koder och teckenkombinationer som är svårt att memorera, och flera instruktioner i följd som man måste komma ihåg och utföra i rätt ordning.

Ströman tycks mena att det är ett övergångsproblem och att när det blir dags för honom med vårdboende kommer han att kunna formulera krav på välfungerande bredbandssystem mm. Men det är en missuppfattning att det enbart är ett generationsproblem. När den kognitiva skadan slår till hjälper det inte om man suttit vid datorn i hela sitt yrkesliv. Man förstår inte längre hur det fungerar. På samma sätt som yrkeschauffören som kört bil hela sitt vuxna liv inte längre vet hur bilens manöverorgan ska användas. Den digitala utvecklingen kan inte få härja fritt i någon slags optimistisk tro att det per automatik leder till förenkling, rationalisering och inkludering. När man tar upp den frågan får man ofta höra att man är utvecklingsfientlig, baksträvande, eller t o m att det gäller där lata och inte vill lära sig. (Sant, jag har själv hört det direkt från en banktjänsteman). Det finns en okunskap om kognitiva funktionshinder. Banktjänstemannen skulle knappast säga till en rullstolsbunden som frågar efter en hiss till kontoret: Du är bra lat, du får väl lära dig gå i trappan. Teknikutvecklingen får inte vara obönhörlig på sina egna villkor utan måste styras efter människors skilda förutsättningar. Och att det måste finnas lättillgängliga alternativ med personlig service för dem som behöver det. "Servicesamhället" innebär inte sällan att servicen överlämnas till den enskilda att själv sköta sin service, inte bara toalettbesök utan också biljettbeställningar, att betala i mataffären, betalning av räkningar, skaffa nödvändig information mm.

Vi måste vara vaksamma så att "utvecklingen" inte alltmer kommer att exkludera äldre och personer med funktionsnedsättningar och skapa ett utanförskap.

För att återgå till den konkreta frågan i artikelns början. Vad tänker ansvariga för Krämaren att göra för att toaletterna ska vara lätt tillgängliga även för digitalt inte helt uppdaterade besökare?

Sven Larsson

Örebro

Ordförande i föreningen Alzheimer Örebro

Styrelseledamot i Funktionsrätt Örebro län